

فرهنگ‌واره‌ی موضوعی ادبیات فارسی

کتب محمد رضا ساکی

(استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد)

سال انتشار: ۱۳۹۲

سرشناسه	: محمد رضا ساکی ۱۳۳۳
عنوان و نام پدید آور	: فرهنگواره‌ی موضوعی ادبیات فارسی - محمد رضا ساکی
مشخصات نشر	: انتشارات پارس تاک،
مشخصات ظاهری	: ۲۰۷ ص
شابک	: ۱-۵-۹۶۹۹۵-۶۰۰-۹۷۸ : ۱۳۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا.
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: ادبیات فارسی -- اصطلاح‌ها و تعبیرها
موضوع	: Persian literature -- Terminology
موضوع	: ادبیات فارسی -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian Literature -- History and criticism
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ۴ف۲س/۱ PIR۳۳۲۱
رده بندی دیویی	: ۸۴۰/۳
شماره کتابشناسی	: ۵۰۶۴.۱۹

انتشارات پارس تاک

نام کتاب	: فرهنگواره‌ی موضوعی ادبیات فارسی
نویسنده	: محمد رضا ساکی
ویراستار	: محمد رضا ساکی
ناشر	: پارس تاک
تیراژ	: ۱۰۰۰
قطع	: وزیری
چاپ	: اول
طراح جلد	: کورش پرهام
قیمت	: ۱۳۰۰۰۰ ریال
شابک	: ۱-۵-۹۶۹۹۵-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق این اثر برای انتشارات پارس تاک محفوظ است.

نشانی: لرستان - بروجرد - خیابان مدرس - میدان دانشگاه - پلاک ۶۶۹ - انتشارات پارس تاک

تلفن: ۰۶۶۴۲۵۳۶۹۳۳ - ۰۶۶۴۲۵۰۷۸۰۰

فهرست

صفحه	عنوان
۹	مقدمه
۱۰	موضوعات اجتماعی
۱۰	آزادی و آزادی
۱۲	آیین دوست گرفتن
۱۳	آیین تربیت فرزند
۱۵	ازدواج
۱۷	اقتصاد و کار
۲۰	پزشکی
۲۲	جوانمردی
۲۳	جوانی و پیری
۲۶	خانواده
۲۸	خرابات و جلوه‌های آن
۲۹	خواب و رؤیا
۳۱	زن در شاهنامه
۳۳	سخن و سخنوری
۳۶	سفر و مسافرت
۳۹	عهد و پیمان
۴۱	گرمابه
۴۳	گیاه درمانی
۴۵	گیاه درمانی ۲
۴۹	مرثیه سرایی
۵۱	نوروز
۵۳	موضوعات اجتماعی - سیاسی
۵۳	آیین مدیریت
۵۵	انتقاد
۵۷	ترک
۵۸	دشمنی و جنگیدن

۶۰	عدالت
۶۲	وطن
۶۵	موضوعات اسطوره‌ای
۶۵	اژدها
۶۶	اهریمن
۶۸	بیر بیان
۷۰	پهلوانان و شاهان اسطوره‌ای و حماسی
۷۰	توران
۷۳	جمشید
۷۴	درفش کاویان (کویانی)
۷۶	دیو
۷۷	دیو سفید
۷۹	رخس رستم
۸۱	سیمرغ
۸۲	شاهنامه فردوسی
۸۴	کاووس
۸۵	کیخسرو
۸۷	گاو
۸۸	مازنداران
۸۹	یک زن پهلوان
۹۲	موضوعات تربیتی
۹۲	ادبیات تعلیمی
۹۴	خرد و خردمندی
۹۶	صبر
۹۸	صدق و راستی
۱۰۰	طنز و هزل و جنبه تعلیمی آن
۱۰۲	غرور و تکبر
۱۰۳	قناعت
۱۰۶	مناظره

۱۰۸	 نیکی یا احسان
۱۱۰	 همت
۱۱۳	 موضوعات دینی و مذهبی
۱۱۳	 تأثیر قرآن و حدیث در شعر فارسی
۱۱۵	 تأثیر قرآن و حدیث در شعر حافظ
۱۱۷	 جبر و اختیار در کلام بزرگان
۱۱۶	 دعا و نیایش
۱۲۱	 ریا و نیرنگ
۱۲۳	 ساقی نامه
۱۲۵	 سرآغازها
۱۲۸	 سیمای مهدی (عج) در شعر فارسی
۱۲۹	 سیمای علی (ع) در ادب فارسی
۱۳۱	 سیمای پیامبر (ص) در ادب فارسی
۱۳۳	 عاشورا
۱۳۶	 عید
۱۳۷	 عیسی مسیح
۱۳۹	 محاسب
۱۴۱	 معراج پیامبر (ص)
۱۴۳	 مجلس گوئی و مجلس
۱۴۶	 موضوعات طبیعی
۱۴۶	 آب
۱۴۷	 آینه
۱۴۹	 باد
۱۵۱	 جایگاه گل در ادب فارسی
۱۵۳	 خزان
۱۵۵	 زمستان و سرما
۱۵۷	 شب
۱۵۸	 صور فلکی
۱۶۱	 طلوع خورشید

۱۶۴	موضوعات عامیانه
۱۶۴	ارسال المثل
۱۶۵	اعداد (نیم، یک و دو)
۱۶۷	اعداد (هفت)
۱۶۸	اعداد (سه و چهار)
۱۷۰	اعداد (پنج و شش)
۱۷۰	تمثیل
۱۷۲	روزگار
۱۷۴	سوگند
۱۷۶	ضرب المثل های فارسی
۱۷۷	مفاخره
۱۷۹	موش و گربه
۱۸۱	نقش حیوانات در ادب فارسی
۱۸۱	روایه
۱۸۲	خروس
۱۸۳	سایر حیوانات
۱۸۴	روایه
۱۸۴	خرگوش
۱۸۷	موضوعات عرفانی
۱۸۷	آن در نزد عارفان
۱۸۸	انسان
۱۹۲	انسان کامل
۱۹۳	دل
۱۹۵	ساقی
۱۹۶	عشق
۱۹۹	معشوق
۲۰۰	نور و آفتاب
۲۰۲	اغتنام فرصت (دم غنیمت شمردن)
۲۰۵	منابع

به نام خدا

پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند
دیوار زندگی را زین گونه بادگاران
وین نغمه محبت بعد از من و تو ماند
تا در زمانه باقیست آواز باد و باران
شفیعی کدکنی

مقدمه:

فرهنگ هر ملّتی مجموعه‌ای است از آداب، سنّت‌ها، تاریخ، اسطوره، هنر و ذوقیات آن ملّت و اساس تشخیص آنها از دیگر ملّت‌های جهان است.

توجه به این نکته که عقاید دینی، مذهبی، سنّت‌های قومی، موسیقی، نقّاشی، شعر و ادبیّات، همچون تارهای ظریفی، فاکنگ و تمدّن یک ملّت را از پراکندگی و زوال، در امان می‌دارد؛ اهمیّت آنها را در زندگی ملّت‌ها، نشان می‌دهد.

شعر و ادب پارسی که از پیشخور، فرهنگ و معارف اسلامی و ایرانی سیراب شده است، غنای وصف ناپذیری یافته است و می‌تواند به چون سدی محکم در برابر تازش فرهنگ‌های بیگانه پایداری نماید. ادبیّات فارسی، شناسنامه، هویت و موجودیت ایرانیان است. ظرفیست که همه جلوه‌های مذهبی، عرفانی و احساسات انسان دوستانه نیاکان را در خود دارد. بنابراین نگهداری و حفظ آن، از پراکندگی و زوال فرهنگ و تمدّن ما جلوگیری می‌کند، زیرا هر ملّت که گذشته خود تفاهم نداشته باشد و ارتباط برقرار نکند، هیچ انگیزه‌ای برای دفاع و مقاومت در برابر بیگانگان نخواهد داشت.

شعر و ادب پارسی، همچون خورشیدی درخشان، در آستان ادبیّات جهان، همواره پرتو افشانی کرده و خواهد کرد. این سرمایه‌ی عظیم فکری را شاعران و نویسندگان ما، نگهبانی و نگهداری کرده‌اند. آنان با سخن شیوای خویش، این گوهر ارزنده و تابناک را به جهان عرضه داشته و موجب افتخار ما شده‌اند. برای تداوم نورافشانی خورشید تابناک ادب پارسی، باید در حفظ و توسعه آن، به قدر توان خویش بکوشیم، تا این گوهر تابناک، همواره درخشندگی خود را حفظ نماید.

آنچه با عنوان "فرهنگ‌واره‌ی موضوعی ادبیّات فارسی" پیش روی شماست، حاصل تحقیق و پژوهشی دو ساله است، که برای برنامه رادیویی "ادبستان" گردآوری شد. برنامه رادیویی "ادبستان" به همت دوست عزیزم آقای منصور سلاخورزی، مدیر محترم صدای لرستان، ضبط و پخش شد. پس از اتمام برنامه ادبستان نوشته‌ها مجدداً بررسی و ویرایش گردید و با حذف و اضافه برخی موضوع‌های دیگر برای چاپ آماده گردید. امیدوارم با همه کاستی‌ها و کمی‌ها، مورد قبول خوانندگان گرامی قرار گیرد.

دکتر محمدرضا ساکی

استادپار دانشگاه آزاد اسلامی واحد

بروجرد